

Les grans mans que creen gegants

Sonen les gralles, els tambors i els flabiols, els gegants ballen i comença l'espectacle. Un espectacle que no seria possible sense l'art, la creativitat i les llargues hores que els artistes, escultors, constructors i modistes han invertit a crear la imatgeria festiva de cada municipi. Una tasca que els requereix molta dedicació, però que també els produeix una gran satisfacció quan, ja finalitzades, aquelles escultures gegants dansen per les places i els carrers, i el públic aplaudeix, somrient.

Text > **CRISTINA CANTAL**, periodista

Totes les petites accions del dia a dia construeixen un demà. Sovint, una simple casualitat, sorgida espontàniament, obre un nou camí a seguir. A vegades, només cal una petita empenya per descobrir una nova passió. Aquest és el cas de Nuxu Perpinyà, escultor de la festa, que mai hauria pensat que es dedicaria a dissenyar i construir gegants, capgrossos i bestiari festiu, fins que una proposta concreta li va obrir les portes del seu futur.

Nuxu Perpinyà

Amb tretze anys, Nuxu Perpinyà va entrar en una colla gegantera. «A Girona es van recuperar els gegants antics i els capgrossos, que no sortien des de mitjans dels anys vuitanta. Llavors, vaig començar a fer de capgròs a la nova entitat, que era Els Amics dels Gegants». D'aquí va passar a ser geganter. Després, aquesta associació va desaparèixer, i el 1997 va néixer la Fal·lera Gironina, que es va fer càrrec de la trobada de gegants. És tradició que als membres de les colles participants se'ls faci un obsequi, i aquí va arribar la primera oportunitat de Perpinyà. «El president de la Fal·lera d'aquell moment, Felip Gironès, em va demanar si podia fer alguna cosa. Jo no m'havia plantejat mai fer res d'escultura, però sí que em dedicava a dibuixar. A mi sempre m'ha agradat molt dibuixar.» Perpinyà va fer el

>> Nuxu Perpinyà treballant al seu taller. (Autoria: CRISTINA CANTAL)

disseny i Gironès el motlle, i entre els dos van elaborar les reproduccions per obsequiar les colles geganteres. «A partir d'aquí, en vaig voler saber més; vaig voler saber com es feia. En Felip em va ensenyar com fer un motlle i aquí va començar tot. Primer vaig fer figures petites i em van començar a demanar màscares per coses de teatre, i tot va anar creixent. Fins avui.

D'això, ja en fa més de vint anys», diu amb to nostàlgic l'escultor.

Aquest va ser l'inici d'una trajectòria professional lligada a la imatgeria festiva que l'ha portat a fer figures que avui llueixen pels carrers de pobles i ciutats d'arreu del país. «El 1999, quan ni tan sols sabia treballar amb cartó pedra, vaig fer la Bruixa de la Catedral amb paper maixé. És la pri-

>> Estructura interior que Nuxu Perpinyà utilitzarà per poder modelar el futur gegant romà de Corçà. (Autoria: CRISTINA CANTAL)

mera figura que vaig fer que va sortir al carrer.» Després d'aquest primer pas, ha creat diverses figures d'imatgeria festiva al seu taller de Girona. En alguns casos, però, ha necessitat més espai, com quan va crear el Beatus, el drac de set caps de la Fal·lera Gironina. «Era la figura més grossa que havia fet mai. No tenia un espai on treballar-la i la vam construir a la cuina

del local de Mas Abella. Ho havíem de fer en unes setmanes i al final hi vam estar dinou mesos. Va ser un procés llarg, però va servir d'experiència per saber com fer un motlle per a una figura grossa.» També ha creat la Mula Baba de l'Associació Baba Babarota, amb qui encara està vinculat. En aquest cas va aplicar la seva experiència i els seus coneixements per fer una

figura mòbil que pot obrir i tancar la boca i moure el cap i el coll. Altres creacions de Perpinyà són el Drac de la Catedral o els gegants de l'Esquerra del Ter, que es van construir amb la participació dels veïns. «Perquè fossin uns gegants del barri, vam buscar la manera que tothom hi pogués participar. Jo vaig fer el disseny i la figura, i després els vam emmotllar al carrer, davant del centre cívic. Tothom que passava hi podia participar. Són uns gegants fets amb les mans de molta gent.» Ha fet també el disseny del Geriò, el gegant de tres caps i sis braços que representa el fundador de Girona. La construcció va quedar en mans de Jordi Grau, amb qui Nuxu Perpinyà va descobrir que es pot viure d'aquesta professió, com fa ell a dia d'avui.

Taller Ventura & Hosta

A Navata hi ha el taller d'imatgeria festiva més gran de les comarques gironines, amb un petit museu a la planta superior, on hi ha rèpliques de les diverses figures que han anat creant des de 1982. Neus Hosta i David Ventura procedeixen de branques artístiques diferents. Hosta és ceramista de professió. Va estudiar a l'Escola Massana, a l'Escola de Ceràmica de la Bisbal d'Empordà i a l'escola de ceràmica de Faenza, a Itàlia. Ventura, en canvi, és joier. «Mentre estudiava joieria a la Massana, em vaig introduir en una companyia de titelles de Barcelona. Allà vaig estar-hi tres anys i és on vaig aprendre a fer ninots amb la tècnica de cartó pedra que després vaig aplicar als gegants.» Quan es va desfer la companyia, Ventura va crear el seu taller, va començar a fer ninots per vendre i, llavors, va conèixer la Neus, que després de deu anys fent vaixelles de ceràmica va haver de canviar de direcció. «Va començar a arribar molta ceràmica de la Xina, que era molt barata. Jo ho feia tot a mà amb el torn i va ser impossible competir-hi.» En aquells moments, David Ventura ja tenia muntat el taller de figures de cartó pedra i els seus camins van coincidir a l'Escola de Ceràmica de la Bisbal d'Empordà, on la Neus impartia classes. I, per aquelles casualitats de la vida, es van conèixer i van acabar associant-se. Així va néixer el taller Ventura & Hosta.

Els són de Barcelona, i en arribar a Navata, l'any 1985, van veure que era

>> Al taller Ventura & Hosta hi veiem reproduccions de les figures que han creat des del 1982.
(Autoria: CRISTINA CANTAL)

>> Neus Hosta treballant en els acabats finals d'una figura.
(Autoria: CRISTINA CANTAL)

un poble sense gegants. «Vam anar a l'Ajuntament a proposar si en volien uns. Ens van dir que no els feien falta i nosaltres vam dir que els faríem igualment. Amb la colla d'amics els trèiem i fèiem una festa major paral·lela a la del poble, la Festa de Primavera.» Arran d'aquesta festivitat, la gent els va començar a encarregar gegants, i aquesta va ser la porta d'entrada a la creació de molta de la imatgeria festiva de l'Empordà i de les comarques gironines, com la d'Albanyà, Roses, Cadaqués, el Port de la Selva, Llançà o Celrà, entre d'altres. En Xavier Cugat, el gegant que representa el músic gironí, i les rèpliques dels gegants antics de Girona també són obra seva. Però no només fan capgrossos i gegants, sinó que també han creat figures de bestiar festiu, encara que Hosta afirma que «aquí no hi ha gaire tradició; n'hi ha més cap a Tarragona». Tot i així, sí que han fet unes quantes figures per a municipis de més al sud, com l'Hospitalet de Llobregat o Cunit, o la Mulassa de Vic. I ara estan treballant molt per a la Catalunya del Nord, on des de fa deu anys ha proliferat l'interès per la imatgeria festiva. «Hem fet els gegants dels Angles, de Talteüll, i ara estem arreglant els d'Elna i molts d'altres que estaven fets d'una manera molt senzilla», afirma Ventura.

Al taller, cada un té la seva funció. David Ventura fa els models i els motlles, amb una noia que l'ajuda a omplir-los, i Neus Hosta es dedica més a la pintura i als acabats finals. Tot i així, si cal, tots dos dominen les diverses parts del procés i fan el que faci falta en cada moment.

Els tallers són també una part important de Ventura & Hosta. Per Setmana Santa i a l'estiu fan cursos intensius destinats a adults. Els fan portar un disseny preparat d'un capgròs i inverteixen cinc dies a crear-lo. «El primer dia, modelem; el segon, fem motlles; el tercer, els omplim; el quart dia, repassem, i l'últim dia, pintem. Cadascú s'emporta el seu capgròs i el motlle per poder-ne fer més còpies», detalla Hosta, que és qui més s'encarrega d'aquesta activitat. Cada dia els alumnes fan entre set i vuit ho-

>> David Ventura fa els models i els motlles.
(Autoria: CRISTINA CANTAL)

Els escultors de la festa, constructors de faràndula o artesans d'imatgeria festiva utilitzen tècniques i materials diferents per a una mateixa finalitat

res de feina al taller i dormen tots en una casa de turisme rural que tenen els escultors.

Tavi Algueró

A Olot hi ha un dibuixant, il·lustrador i constructor de faràndula que es dedica a crear gegants, capgrossos i bestiari festiu, però no a temps complet. Tavi Algueró és director de l'Escola Municipal d'Expressió i també fa caricatures, quadres i publicacions. «Dibuixar és d'aquelles aficions i habilitats que tens de petit. Quan em pregunten quan vaig començar, sempre responc el mateix: no és que comencés; és que no ho he deixat mai. Quan la gent es fa adulta, arriba un moment que deixa de dibuixar com a mitjà d'expressió. Jo no ho he deixat.» El dibuix i la il·lustració són l'especialitat de Tavi Algueró, i quan es tracta de construir faràndula festiva treballa juntament amb el pintor i escultor Àngel Rigall. «Quan ens fan un encàrrec, ens organitzem durant la setmana per invertir els dies i les hores que calguin per tirar-lo endavant, alhora que el compaginem amb les nostres tasques habituals. Ens trobem i treballem conjuntament», afirma Algueró.

Aquesta vessant de la seva professió va començar el 1994 a partir d'un encàrrec que els va fer l'AOAPIX (Associació d'Olotins Amics del Porc i el Xai). «Ens van proposar fer el seu gegant, el Porc i el Xai, i va ser el primer.» A partir d'aquí han anat treballant conjuntament cada cop que

els ha sorgit l'ocasió, i ho fan colze a colze. «Cadascú fa el seu predisseny i després els consensem. És una feina molt compartida; no és que l'un faci una cosa molt específica i l'altre una altra. A vegades, l'un fa la mà dreta del gegant i l'altre fa la mà esquerra; no hi ha diferència.»

Aquest tàndem creatiu és l'autor dels gegants de Camprodon i de Sant Cristòfor, el Baldufó de Cassà de la Selva, la Cabra d'Or de Sant Jaume de Llierca, la Bruixa del Mallol, el Drac del Canigó, entre moltes altres construccions d'imatgeria festiva que han fet per a diversos municipis, entitats i escoles, com la Fada Grida del CEIP Malagrida d'Olot. I és que els centres educatius tendeixen cada cop més a tenir els seus propis gegants.

L'estil de Tavi Algueró es veu reflectit en el resultat final de les seves creacions. «Solen ser figures que tenen un punt de divertides. És el meu estil de dibuixar. Hem sabut traslladar els dissenys en volum i ha acabat funcionant bastant bé.»

Cartó pedra, polièster i fibra de vidre

Els anomenats *escultors de la festa, constructors de faràndula o artesans d'imatgeria festiva* utilitzen tècniques i materials diferents per aconseguir una mateixa finalitat. Nuxu Perpinyà i els propietaris de Ventura & Hosta són més partidaris de treballar amb cartó pedra. En canvi, Tavi Algueró i Àngel Rigall es decanten per la resina de polièster i la fibra de vidre. «El cartó pedra és més agradable. Per treballar amb fibra de vidre necessites mascareta i guants, i és un producte químic», afirma Neus Hosta. Tot i així, quan es tracta de fer bestiari festiu, la fibra de vidre és la millor opció. «Són figures que se solen utilitzar per a correfocs. El cartó pedra és més delicat davant els cops i el foc», confessa David Ventura. El procés, però, és bastant similar, s'utilitzi el material que s'utilitzi.

Per fer un gegant sempre cal un projecte previ, que el pot aportar el

client o bé el poden fer els dissenyadors i escultors un cop interpretada la idea de l'encàrrec. El pas següent és fer un motlle de fang. «Primer es fa el cap, el bust. L'original sempre és el cap. A vegades, per als braços i les mans aprofitem motlles, però per al cap mai», exposa Ventura. Un cop el model està acabat, es fan motlles d'escaiola i espart. I quan està sec, es buida el fang dels motlles i aquests s'omplen de cartó pedra i cola. Al taller Ventura & Hosta la cola la preparen ells mateixos. «És una cola tradicional feta de farina i aigua bullent. Després hi posem una mica de cola de conill, per donar-li consistència, i sulfat de coure, que és un conservant. És una cola que enganxa molt i que queda molt dura», explica David Ventura.

Quan el cartó ja està sec, cal unir totes les parts de la figura fins que queda formada, i després li donen un acabat amb una imprimació feta de cola de conill i blanc d'Espanya. En aquest punt la figura està llesta i arriba el moment de donar-li color. Se sol pintar amb una base de pintura acrílica, i els acabats els fan amb pintura a l'oli. «És un tipus de pintura que triga molt a assecar-se, però que et permet fer moltes mesclures de colors i produir molts efectes. És el que acaba donant vida a la figura», detalla Nuxu Perpinyà. Una capa final de vernís sintètic remata la feina.

Aquest procés també es pot fer amb fibra de vidre i resina de polièster a l'hora de reproduir la figura. El resultat és el mateix, imperceptible fins i tot a l'ull expert en certes ocasions. «Estèticament, un cop acabat, pintat i envernissat, és el mateix. No sempre es veu la diferència», confessa Hosta.

Tavi Algueró i Àngel Rigall treballen d'una manera diferent. També fan la figura amb fang, però després apliquen directament la fibra de vidre i la resina de polièster sobre la base. «Treballem sense motlle, directament sobre l'escultura que fem. Ens saltem un pas. Tot i que és més complicat, ens facilita la feina. Amb això aconseguim

Per fer un gegant sempre cal un projecte previ, que el pot aportar el client o bé el poden fer els dissenyadors i els escultors un cop interpretada la idea de l'encàrrec

>> Tavi Algueró i Àngel Rigall amb el Drac del Canigó. (Font: TAVI ALGUERÓ)

que pesi poc i que tingui més agilitat», explica Algueró. Aquesta tècnica requereix anticipar-se i preveure si s'han d'exagerar detalls que després es podrien perdre. Cadascun dels escultors té el seu estil, però tots estan d'acord que quan l'encàrrec és molt concret, la feina és més complicada. «Ens van encarregar un gegantó de la Cellera en homenatge a un activista cultural del poble i va ser un gran repte. En canvi, vam fer un drac l'any passat per a la Catalunya del Nord i ens van donar carta blanca. En aquesta ocasió vam gaudir molt la feina perquè teníem marge per a la creativitat.»

Quan no s'han de fer gegants de nova creació, sinó rèpliques, les tècniques són diferents. «Perquè no es faci malbé l'original, fem motlles amb silicona, que és un material que no l'ataca gens. Quan tens el motlle, el treus com un mitjà i hi poses la resina de polièster i la fibra de vidre. I l'original queda intacte. Surt exacte», detalla Ventura. Els de Navata han fet rèpliques de les àligues de la Bisbal d'Empordà i de Girona, com també n'han fet els altres escultors. Tavi Algueró explica

Les reparacions també són un altre àmbit de treball. Quan una figura entra als tallers amb algun cop, s'ha de restaurar amb la mínima intervenció possible

que «les figures antigues, que eren de materials pesants i que es trencaven i es deterioraven molt, s'han anat reconvertint. Nosaltres hem intervingut molt en aquest camp, fent rèpliques de figures antigues».

Les reparacions també són un altre àmbit de treball. Quan una figura en-

tra als tallers amb algun cop, s'ha de restaurar amb la mínima intervenció possible. Sempre és millor fer-ho amb el mateix material de què està fet el gegant, i la dificultat més gran és trobar exactament el mateix color per fer els acabats i que la reparació no es noti. «És un camp interessant. Has de jugar amb els colors per trobar la mateixa tonalitat. Ens va molt bé com a feina i per practicar, però creativament no és tan interessant», confessa Tavi Algueró.

Núria Montfort, costura 3XL

La indumentària és una part molt important de la imatgeria festiva. A Figueres hi ha el taller de Núria Montfort, dissenyadora de vestuari escènic. La costura forma part del seu ADN, i aquesta passió li ve de família. «Vaig començar a cosir de molt petita. La meva àvia ho feia i me'n va ensenyar. Amb sis anys em vaig apuntar a una acadèmia a Figueres i des de llavors ja vaig saber que em volia dedicar a això», afirma Montfort. Va estudiar el batxillerat artístic i disseny de moda a Barcelona, on va descobrir que la

moda en si no era el seu fort. «Vaig decidir dedicar-me a la vessant més teatral, més artística i creativa.» Aquest moment va coincidir amb la jubilació d'una dona que tenia un taller de disfresses a Figueres. «Com que la coneixia, em va dir si volia quedar-me part de les disfresses de lloguer que tenia, i vaig decidir muntar el taller l'any 2010», rememora Montfort. Va començar fent vestuari de carnaval, d'espectacles i de teatre, i tot va anar rodat. «En començar, la colla gegantera de Figueres em va encarregar

renovar el vestuari d'una egípcia i un romà. Després d'aquest primer encàrrec he anat fent el vestuari de gegants de diferents pobles.» S'ha encarregat de vestir els gegants de Figueres i d'Albanyà, i de la restauració de la tela dels cavallets i d'uns quants gegants de la Catalunya del Nord, una zona que està en auge. Tant fa vestuari nou per a imatgeria festiva de recent creació com renova la indumentària de gegants antics. «En Berruga d'aquí Figueres té un vestuari de vellut, amb moltes punxes. Li'n vaig haver de fer

una versió d'estiu, perquè quan surten fa molta calor», bromeja la dissenyadora. A vegades li deixen explotar la seva creativitat i li donen via lliure per fer el que vulgui, però també hi ha casos en què els encàrrecs són molt més concrets, i això comporta més dificultat. «Trobar el mateix to de roba i un tipus de tela semblant. Això és el més complicat.»

La tela és un element important, perquè s'ha de trobar la combinació perfecta entre teixit resistent, elegant i que no pesi massa per no sumar més pes als gegants. Normalment utilitza teles de tapisseria i de cotó, i evita sempre teixits sintètics. «Sobretot, s'ha de trobar una tela que tingui vol perquè els gegants, quan ballin, llueixin.» Núria Montfort té màquines industrials per poder cosir tot tipus de teles, però també té molta feina amb els acabats finals, com els brodats, la joieria i la pedreria. «S'han de fer a mà, pas a pas, amb molta paciència», reconeix la dissenyadora. I una de les parts més complexes és la finestreta per on els geganters miren a l'exterior. «El que dona molta feina és el reixat. Amb la mateixa roba has d'anar fent un trenat, amb tires cosides i girades.»

Crear un vestit per a un gegant, amb les dimensions que té, no és una tasca fàcil. És complicat prendre les mides, i es gasta molt paper per fer els patrons. Per això Montfort treballa modelant sobre el gegant, fent-lo servir de maniquí. El moment que sent més satisfacció és un cop la feina està acabada i les colles llueixen els gegants. «Quan vas a les festes i els veus allà, fa molta il·lusió», afirma la dissenyadora de vestuari escènic.

Altres tallers arreu de Catalunya

Aquesta és la història dels artesans, escultors, constructors de faràndula i dissenyadors de les comarques gironines, però Catalunya és molt rica en tradicions i en imatgeria festiva. Arreu del territori també hi ha altres tallers on es produeix aquesta màgia, com el Taller Sarandaca de Ramon Aumedes, el Taller Dolors Sans, el Taller el Drac Petit de Jordi Grau, el Taller d'Arnau Codina o el Taller Gabins de Torelló, els quals han aconseguit que les festes dels nostres pobles i ciutats tinguin els seus grans representants. La tradició està en bones mans.

>> Núria Montfort arreglant el vestit d'una geganta. (Font: NÚRIA MONTFORT)